

ДО АРХІТЕКТУРИ ПОЛТАВИ

Нарис Б. Слив

СЕРЕД буйного розвитку наших міст та містечок, як громадських організмів, що розвиваються під впливом різних географічних, соціально-історичних та політичних умов—ми не помічаємо тої анархії в плануванні залюднених пунктів, що в нас існує. Безвідповідальність в архітектурному оформленні їх давно вже про себе нагадує та вимагає внесення певного корективу.

Проблема будівництва вимагає дослідження та вивчення вимог сучасного побуту—а для цього в першу чергу треба виявити минуле та сучасне архітектурне обличчя нашого міста.

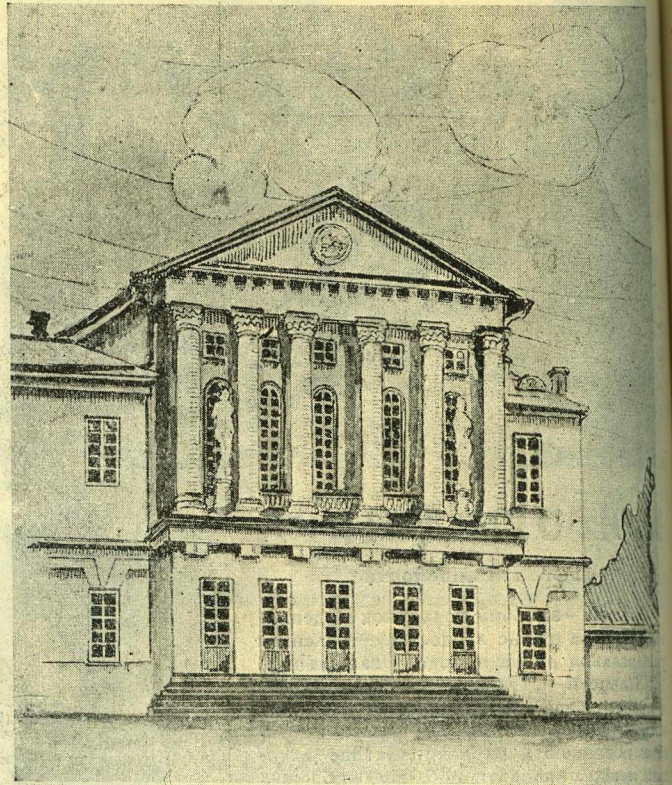
Новий краєзнавчий рух, що висунув цілу низку зовсім своєрідних для нашої країни питань вивчення нашого краю—є за порукою, що широкі кола суспільства буде притягнено до роботи по виявленню правдивого обличчя нашого міста та села.

Дуже цікаво з цієї точки зору глянути на минуле нашого провінційального міста. Особливо багатий матеріал дав минула Полтава.

Полтава—в повному розумінні цього слова, провінційальний центр глухої провінції. За старих часів була певним осередком цілого поміщицько-хліборобського Лівобережжя зі всіма відомими ознаками свого безтурботного існування.

Провінційальна психіка, що так добре відбилась в архітектурі міста, ще раз довела, що матеріальна культура цілком залежить від певних соціально-економічних умов життя.

Будівництво, як відомо—найбільш консервативна галузь мистецтва—тільки ґрунтовні зрушення громадські та культурні накладають свою руку на архітектурне обличчя того чи іншого міста. Кожна доба кладе своє тавро на наші будівлі.

Найбільш чітко та яскраво цей вплив можна простежити саме на полтавських будівлях.

Перша згадка в старих паперах про Полтаву є в XV віці—довгий час стара Полтава була далеко гіршим містечком, ніж Лубні, Прилука, або Переяслав.

Можливо, що вона так і залишилась би глухою провінцією як би не було відомої „Полтавської баталії“ 1709 року. Коло перемоги Петра I над Карлом XII утворився своєрідний культ Полтави. Полтава робиться губерніяльним центром. Починається велике будівництво і господарче піднесення Полтави.

Кн. Довгорукий так характеризує місто:

„...Оскільки місто є славним, остільки ж зле воно виглядає зовні. Баталії можуть уславити місто, надати йому бучної слави в дієписах, та зробити місто красивим, славнозвісним може одна торгівля, а де ж їй тут бути?“¹⁾

Лубні були містом значно кращим за Полтаву, але перевагу було дано Полтаві.

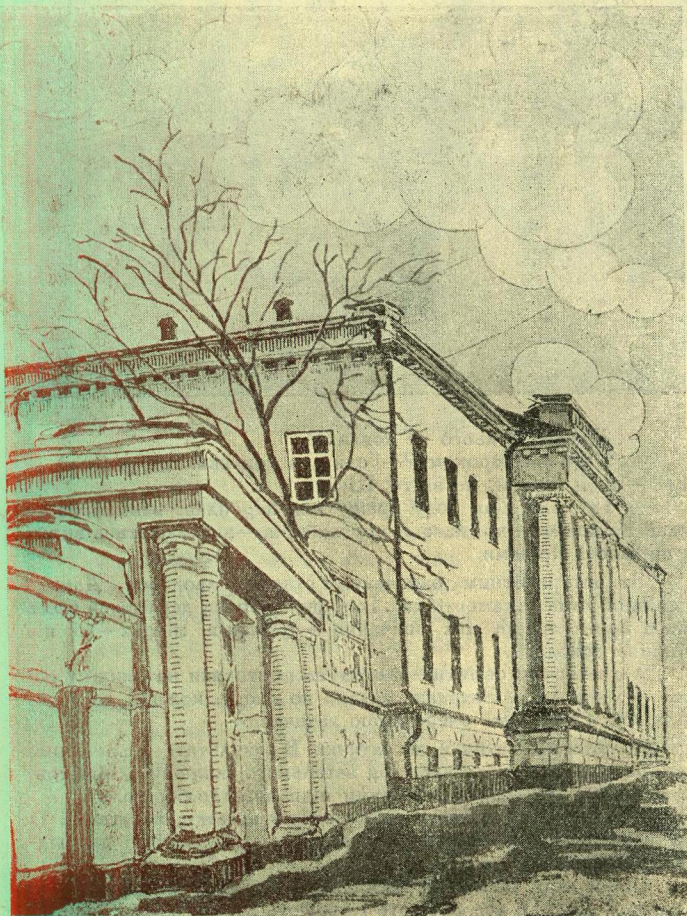
На губернаторів до Полтави призначали бюрократів з центру (Петербург), що бачили все ж будівлі таких відомих майстрів, як Растреллі, Монферона та Гваренгі.

Найбільше попрацював над відбудовою міста кн. Куракін. Його думкою було: „сделать Полтаву в малом виде Петербургом“.

Найулюбленим стилем архітектури тогочасного Петербургу був знаменитий ампір. В цьому стилі в Полтаві є такі будівлі: колишній губернаторський будинок, кол. будинок Окружного Суду, поліційного управління, кол. Дворянський дім, старогубернаторський дім, буд. кадетського корпусу, будинок „Богоугодного Заведення“, Інститут шляхетних панн. Також низка будівель приватних по місту. В Києві—будинок Університету, в Кременчуці—собор.

При відбудуванні Полтави не було забуто такої важливої справи, як планування к. Олександрівського плацу зі стильним завершенням його—відомою колоною. Круглий плац логічно вимагав шпидю, ним і було прикрашено його.

¹⁾ І. Ф. Павловський „Полтава“. Полтава 1910.

Місцевий „Славі“ будував відомий архітект тих часів —
de Thomon, металеві ж оздобы—відомий скульптор

...а досконала витриманість стилю, додержана в Полтаві,
...ється дуже рідко по других містах.

...повне офарбовання будівель стилю ампір та оздобы на
...нах наслідують міщане для своїх будівель, перетворюючи
...в невитриману мішанину.

...т треба зауважити цікаве сполучення вимог що до кольо-
...о офарбовання будівель ампіра з вдачою нашою укра-
...исто мазати хату. Кліматичні умовини північної сто-
...відчутність сонця) вимагали для більшої яскравости білої
...ади та різних оздоб певного фону (жовтий, синій)—ця
...ція фарбувати будівлі в кольори фону та уникання голої
...на фасаді й відбилася на загальному вигляді всього міста.
...лучи містом, цікаво прослідкувати на будівлях творчість
...них штукатурів та мулярів, що ріжними карнизами, та зай-
...оздобами остаточно нищать читкість архітектурного стилю,

